

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף פג

הגמרא הקשתה סתירה בדעת רבי מאיר. בכרייתא האחת כתוב שהמעביר חבית של חבירו ממקום למקום ונתקל ושברה, לדעת רבי מאיר ישבע ויפטר כי 'נתקל לאו פושע הוא'. ואילו בכרייתא השניה כתוב שאם נשברה כדו ולא סילקו וכו' רבי מאיר מחייב בהזיקן, והטעם בגלל ש'נתקל פושע הוא'.

הגמרא הביאה לעיל את תירוצו של רבי אלעזר. ועכשיו היא מביאה תירוץ אחר.

ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן: באמת רבי מאיר סובר שנתקל פושע הוא, ולכן כנשברה כדו ולא סילקו הוא מחייב. והסיבה שהמעביר חבית נשבע ופטור, היא תקנת חכמים. כי אם נחייב אותו על ההיזק, לא יהא אדם שיסכים להוביל חבית כשביל חבירו, כי הוא יחשוש שמא הוא יכשל ברגליו והיא תיפול והוא יתחייב לשלם עליה.

קושיא: **היכי משתבע:** אם אכן סובר רבי מאיר שהוא פושע בכך שהוא נתקל, ורק מתקנת חכמים פוטרים אותו בשבועה, איך הוא יכול להשבע שהוא לא פשע?

תירוץ: **אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה:** הוא נשבע שהוא לא שבר אותה בכוונה.

ואתא ר' יהודה למימר: ורבי יהודה חולק וסובר, שאמנם נתקל הוא לא פושע אבל הוא גם לא אנוס, אלא הרי זה כמו גניבה ואבידה. ולכן שומר חנם ישבע ויפטר כמו כגניבה ואבידה, ואילו שומר שכר ישלם כי הוא חייב כגניבה ואבידה.

ואתא רבי אליעזר למימר: ורבי אליעזר אומר, אכן קבלתי מרבתי כרבי מאיר ששניהם נשבעים ונפטרים, אבל אינני מבין איך הם יכולים להישבע? כי אני חולק על רבי מאיר וסובר ש'נתקל לאו פושע הוא', ואם כן השבועה הזו אינה מתקנת חכמים אלא מדינא. ומשכך, בשלמא שומר חנם מובן שהוא יכול להישבע שהוא לא פשע בנפילה של החבית, שהרי שומר חנם פטור בכל חוץ מפשיעה. אבל שומר

שכר לא מובן מדוע הוא נשבע שהוא לא פשע, הרי גם אם הוא לא פשע הוא חייב (חוץ מבאונס).

ואפילו שומר חנם נמי: ועוד, אפילו שומר חנם עצמו יכול להשבע רק אם החבית נפלה במקום מדרון שאז הנפילה שלה היתה 'קרוב לאונס'. אבל שלא במקום מדרון הוא ודאי פושע בכך שהוא נתקל והוא לא יכול להשבע!

ואפילו במקום מדרון נמי: ועדיין, אפילו במקום מדרון גם כן, כל זה דוקא כשאף אחד לא ראה את המקרה שהשומר חנם נפל, והוא לא יכול להשיג עדים שראו את הנפילה. אבל אם יש רואים למקרה, עליו להביא עדים ולהיפטר ולא להשבע. וכדברי איסי בן יהודה כדלהלן.

ואם כן אומר רבי אליעזר, הדבר אינו מצוי ששומר חנם ישבע!

דתניא איסי בן יהודה אומר "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם": מהפסוק לומדים שדוקא כשאין עדים שראו את המקרה, השומר חנם נשבע ונפטר. אבל אם יש עדים, על השומר להביא את העדים שראו את האונס ולהיפטר מלשלם.

הוא גברא דהוה קא מעבר חביתא: מעשה באדם שהוביל חבית של יין ברחבה של מחוזא, והוא נתקל בקורה שבלטה מהכותל לתוך רשות הרבים, ונשברה החבית. הוא בא לפני רבא לשאול אותו מה הדין? אמר לו רבא הרחבה של מחוזא היא מוקם שמצויים בו אנשים, לך תביא עדים שנתקלת בקורה ותיפטר מלשלם. אמר רב יוסף בנו של רבא לאביו האם פסקת לו על פי דעת איסי? אמר לו רבא - כן וכך ההלכה.

הוא גברא דא"ל לחבריה: מעשה באדם שאמר לחבירו לך תקנה לי 400 חביות יין. הלך הלה וקנה, ולאחר מכן בא לחבירו ואמר לו קניתי לך 400 חביות יין, והם החמיצו ונעשו חומץ. בא השליח לשאול את רבא מה הדין. אמר לו רבא 400 חביות יין שמחמיצות זה סיפור שיש לו 'קול' ופרסום. ולכן לך תביא ראייה שכשקניתי את החביות הם באמת היו יין ולאחר מכן הם החמיצו, ולא קניתי מראש חומץ, וכן שלא החביות שלך החמיצו ואתה עכשיו מביא אותם לחברך וטוען שהם אלו שקניתי עבורו. אמר רב יוסף לרבא אביו כמו מי פסקת לו, כאיסי? אמר לו כן וכך ההלכה.

אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא: רב חייא בר יוסף תיקן תקנה בעיר 'סיכרא'. סבל שהוביל חביות ב'אגרא' - במוט כפוף, והמוט נשבר, עליו לשלם חצי מהנזק. בגלל שהמשא שמניחים במוט הזה, מצד אחד הוא כבד מידי בשביל להוביל אותו

בפעם אחת, ומצד שני הוא קטן מידי בשביל להוביל אותו בפעמיים, ולכן דרך הסבלים להתחזק ולהוביל אותו בפעם אחת. ואם כן הרי זה גם קרוב לאונס וגם קרוב לפשיעה. (כלומר לא ברור הדבר אם זה פשיעה או אונס).

אבל אם הוא הוביל אותו ב'דיגלא' - עץ מפוצל, והיא נשברה, הוא משלם את הכל, בגלל שבפעם הזו היו סוחבים משא של שני בני אדם, וזה כבר מוגזם ועל כן זו פשיעה ודאית.

רבה בר בר חנה תברו ליה: רבה בר בר חנה העסיק סבלים שיעבירו לו חבית ממקום למקום, והם שברו לו אותה בפשיעה. הוא לקח להם את הגלימה שלהם. הם הלכו וסיפרו זאת לרב. אמר רב לרבה בר בר חנה תן להם את הגלימה בחזרה. שאל אותו רבה בר בר חנה האם כך הוא הדין? אמר לו רב - כן, עליך להחזיר להם לפניך משורת הדין כמו שנאמר "למען תלך בדרך טובים". רבה בר בר חנה החזיר להם.

אמרו לו הסבלים - אנחנו עניים, כל היום טרחנו בסחיבת החבית ואנו רעבים ואין לנו כסף לקנות אוכל. אמר לו רב תשלם להם את השכר על 'עבודתם'. שאל אותו רבה בר בר חנה וכי כך הדין? (הרי הם שברו את החבית בפשיעה). אמר לו רב - כן, וכמו שכתבו בהמשך הפסוק "ואַרְחוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר".

 הדרן עלך השוכר את האומנין

פרק שביעי. משנה: השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב: אם זה מקום שהפועלים לא נוהגים להשכים קודם הנץ החמה או להעריב לאחר צאת הכוכבים, בעל הבית לא יכול להכריח אותם להשכים או להעריב לעבודה. וכן במקום שנהגו לספק מזונות לפועלים עליו לספק להם, ובמקום שנהגו לתת להם 'מתיקה' (= ליפתן, כגון סלטים או תבשיל) עליו לתת להם.

מעשה בר' יוחנן בן מתיא וכו' שהן בני אברהם יצחק ויעקב: וסעודתו של אברהם היתה גדולה מסעודתו של 'שלמה בשעתו' כלומר בזמן שהיה מלך. ויתבאר בגמרא.

אלא עד שלא יתחילו במלאכה: משום שקודם שהם התחילו במלאכה, זה רק 'דיבורים'. ואמנם החוזר בו מדיבורו הוא 'מחוסר אמנה', אלא שכאן הפועלים יודעים שהאב עדין לא אישר את מה שסיכם איתם בנו, ולכן הם לא סומכים על כך

עד שיתחילו לעבוד. אבל לאחר שהתחילו בעבודה הם כבר בטוחים שהאב אישר את הסיכום, ואם הוא יחזור בו הוא יהיה 'מחוסר אמנה'.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הוא לא היה צריך לסכם איתם על פת וקטנית בלבד, כי בכל מקרה הוא חייב לתת להם מזונות רק כמנהג המדינה.

גמרא: קושיא: פשיטא: פשוט שהשוכר לא יכול להכריח את הפעלים להשכים או להקדים אם אין זה המנהג? תירוץ: לא צריכא דטפא להו אנאריהו: מדובר שהוא הוסיף להם שכר יותר מפועל רגיל. היה מקום לומר שבעל הבית יכול לטעון לפועלים 'מה שהוספתי לכם על השכר זה בשביל שתשכימו ותעריבו', קמ"ל שהם יכולים לטעון לו 'אתה הוספת את השכר כי אנחנו נעשה לך עבודה מעולה' אבל לא בשביל להשכים ולהעריב.

*

אמר ריש לקיש, פועל בכניסתו לעיר כשחוזר לביתו לאחר עבודתו, צריך לוותר מהזמן שלו ולעבוד אצל בעל הבית עד החשיכה ורק אח"כ לצאת לביתו, וביציאתו לעבודה מביתו בבוקר, אינו צריך להקדים ולצאת בחושך לפני הנץ החמה, אלא יוצא עם הנץ החמה. (= הפועל צריך לעבוד מהבוקר עד הלילה, בחזרה מהעבודה לביתו זמן ההליכה הוא על חשבוננו, ובהליכה לעבודה זמן ההליכה על חשבון המעסיק שלו).

שנאמר "תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירכצון. יצא אדם לפעלו ולעבדתו עדי ערב": דהיינו שהאדם יוצא לעבודה בזריחת השמש שאז החיות נאספות ללכת למקום מחבואם, והוא עובד עד הערב.

קושיא: וליחזי היכי נהיגי: נראה איך המנהג לעבוד בעיר, ומדוע ריש לקיש אמר שכן צורת העבודה? תירוץ: מדובר בעיר חדשה ועדיין אין שם מנהג.

קושיא: וניחזי מהיכא קא אתו: נראה מאיזה עיר הם באו ומה היה מנהגם בעיר הקודמת.

תירוץ: בנקוטאי: מדובר שאנשי העיר באו מהרבה מקומות ויש נוהגים כך ויש נוהגים אחרת, לכן אמר ריש לקיש שעליהם לנהוג כנ"ל. תירוץ נוסף: איבעית אימא: ריש לקיש דיבר במקרה שהוא אמר לפועלים 'תשכירו את עצמכם לי כמו פועל מדאורייתא', ועל זה אמר ריש לקיש איך הם צריכים לעבוד ע"פ דין תורה.

*

אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער: שנותנים להם את האפשרות ללכת ברשעם ולא נפרעים מהם כאן בעולם הזה.

תזרח השמש לצדיקים: בעולם הבא.

ואל מעונתם ירבצון: שכל צדיק יקבל שם מדור לפי כבודו.

ולעבודתו עדי ערב במי שהשלים עבודתו עדי ערב: שהשלים את עבודתו בעבודת ה' עד יום מותו.

*

ר' אלעזר ב"ר שמעון מצא את הממונה של המלך כשהוא תופס גנבים, אמר לו רבי אלעזר ב"ר שמעון (בר יוחאי) - איך אתה מצליח לתפוס אותם ומהיכן אתה יודע מה התחבולות שהם עושים כדי להסתתר, וכי הם לא נמשלו לחיות היער שמתחבאות ביום במקום מסתור כפי שנאמר "תִּשֶׁת חֲשָׁךְ וַיְהִי לַיְלָה בּוֹ תִרְמָשׁ כָּל חֵיתוֹ יָעַר" (= שרק בלילה הם יוצאים ממקום מחבואם)? ויש אומרים שהוא אמר לו את הפסוק "יֵאָרֵב בְּמִסְתָּר כְּאֲרִיָּה בְּסֶכֶה יֵאָרֵב לַחֲטוֹף עָנִי יַחֲטֹף עָנִי בְּמַשְׁכּוֹ בְּרִשְׁתּוֹ", דהיינו שהרשע אורב לעני וגוזל אותו, אולי אתה עוזב את הרשעים ותופס את הצדיקים מפני שהרשעים מתחבאים ביום, ואותם שאתה תופס הם צדיקים.

א"ל ומאי אעביד, הרמנא דמלכא הוא: ענה לו הממונה - 'זמה אעשה? המלך ציווה עלי לעשות כך'.

אמר [ליה] תא אגמרך היכי תעביד: אמר לו ר"א ב"ר שמעון - בוא ואלמד אותך איך תעשה, תיכנס לחנות (= הכוונה למין מסעדה וכדו') בשעה הרביעית ביום שאז היא שעת הסעודה וכולם נכנסים לחנויות לאכול, וכשתראה אדם ששותה יין ואוחז את הכוס בידו ומנמנם תברר במה הוא עוסק, אם הוא תלמיד חכם הסיבה שהוא מנמנם היא בגלל שהוא השכים לקום מוקדם כדי ללמוד, ואם הוא פועל (= שכיר יום) הסיבה שהוא מנמנם היא בגלל שהוא השכים לקום מוקדם לעבודתו, ואם הוא אומן שעבודתו בלילה יתכן שעבד בלילה ולכן הוא מנמנם, והסיבה שלא שמעו קול מלאכה מביתו היא בגלל שיתכן שהוא עבד בלילה ברדידת חוטים שהיא מלאכה שלא משמיעה קול, אבל אם אין בו את כל האפשרויות הנ"ל הרי שהוא גנב, ולכן הוא ישן בבוקר כיון שהוא ער בלילה לארוב לעוברי דרכים או לחפור בבתים כדי לגנוב, ותתפוס אותו.

אישתמע מילתא בי מלכא, אמרו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא: נשמעה עצתו של ר"א ב"ר שמעון בבית המלכות, ואמרו (על דרך משל) 'קורא האיגרת הוא זה שיהיה השליח לבצע את מה שנכתב בה', כלומר ר"א ב"ר שמעון שנתן את העצה הזאת הוא יהיה הממונה לתפוס את הגנבים. ואכן הביאו את ר"א ב"ר שמעון והיה תופס את הגנבים.

שלח ליה ר' יהושע בן קרחה, חומץ בן יין כלומר רשע בן צדיק (= בן של רשב"י), עד מתי אתה מוסר את עמו של הקב"ה להריגה?! שלח לו ר"א ב"ר שמעון - אני מכלה את הקוצים (= הרשעים) מן הכרם, כלומר אני מוסר רק את הרשעים. אמר לו ר' יהושע בן קרחה - יבוא בעל הכרם (= הקב"ה) ויכלה את הקוצים שבכרם, אבל אתה אין לך לעשות זאת!

יומא חד: יום אחד פגש אותו כובס וקרא לו 'חומץ בן יין', אמר ר"א ב"ר שמעון - מכך שהוא כ"כ חצוף סימן שהוא רשע. אמר לאנשי המלכות שיתפסו אותו, ואכן תפסוהו.

לבתר דנח דעתיה: לאחר שנחה דעתו של ר"א ב"ר שמעון, הלך לפדות ולשחרר את הכובס ולא עלה בידו. קרא ר"א ב"ר שמעון על הכובס "שְׁמֵר פִּי וְלִשְׁוֹנו שְׁמֵר מְצֻרוֹת נַפְשׁוֹ", כלומר שאם היה שומר על פיו ולא היה קורא לו 'חומץ בן יין' לא היה נתפס.

זקפואו: תלו אנשי המלכות את הכובס על העץ, נעמד ר"א ב"ר שמעון מתחת לעץ התלייה ובכה (שמא לא היה דינו לתלייה), אמרו לו - אל ירע בעיניך שתלו אותו, לפי שהוא ובנו בעלו נערה המאורסה ביום הכיפורים (= הבא על נערה המאורסה דינו בסקילה, וכל הנסקלים נתלים), ונמצא שהוא קיבל את עונשו הראוי לו.

הניח ידו על בני מעיו אמר שישו בני מעי שישו, ומה ספיקות שלכם כך: דהיינו הכובס שמסרתי אותו למלכות מספק שהרי לא ידעתי שהוא רשע אלא רק בגלל שהוא התחצף, ובכל זאת התברר שצדקתי, א"כ **ודאית שלכם על אחת כמה וכמה**, דהיינו אותם שתפסתי בגלל שהתנמנמו בחנות שיש ראייה שהם רשעים, הרי בוודאי שצדקתי שהם רשעים.

מובטח אני בכם שאין רְמָה ותולעה שולטת בכם: בבני מעיים.

ואפי' הכי לא מייטבא דעתיה: למרות שאמרו לו שהכובס ובנו בעלו נערה המאורסה ביום הכיפורים לא התיישבה דעתו של ר"א ב"ר שמעון, והוא רצה לבדוק שאכן לא שולטת רמה ותולעה בבני מעיו, ולכן השקוהו סם הרדמה והכניסוהו לבית של שיש (= שאין הרוח שולטת שם), וקרעו את כריסו, והיו מוציאים ממנו סלים מלאים שומן (= לפי שהוא היה בעל בשר מאוד), והניחום בשמש בתקופת תמוז ואב לראות האם השומן יסריח ויתליע, ולא הסריח!

קושיא: כל תרבא נמי לא סריח: והרי כל שומן לא מסריח אם אין עימו בשר?

תירוץ: כל תרבא לא סריח, שורייקי סומקי מסריח: אכן שומן לא מסריח, אבל הגידים שבשומן והם עשויים מבשר האדם כן מסריחים, וכאן אפילו שהיה בשומן את הגידים הוא לא הסריח!

קרי אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח: קרא ר"א ב"ר שמעון על עצמו את הפסוק "אף בְּשָׂרִי יִשְׁכֵּן לְבַטָּח", כלומר שלא תשלוט בו רְמָה ותולעה לאחר מותו.